

STORTINGET

Innst. 52 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:2 S (2017–2018)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni, Sigbjørn Gjelsvik, Jenny Klinge, Liv Signe Navarsete, Willfred Nordlund, Siv Mossleth, Sandra Borch og Ole André Myhrvold om anledning til omgjøring av vedtak om tvangssammenslåing av kommuner

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen legge til grunn at gode og frivillige prosesser skal være utgangspunkt for endringer av kommunestrukturen. Eventuelle kommunesammenslåinger i perioden 2017–2021 skal utelukkende bygge på frivillighet.
2. Stortinget ber regjeringen legge til grunn at inntektssystemet for kommunene skal sikre likeverdige muligheter til å utvikle velferdstjenester til innbyggerne og ikke brukes som element i videreføring av kommunereformen.
3. Stortinget ber regjeringen opplyse de 31 kommunene som inngikk i vedtakene om tvangssammenslåing, om at de kan søke omgjøring av vedtaket.
4. Stortinget ber regjeringen om at alle søknader om omgjøringsvedtak av kommunesammenslåinger blir framlagt for Stortinget til individuell behandling.»

Forslagsstillerne viser i dokumentet til at i Stortingets behandling av Prop. 96 S (2016–2017), jf. Innst. 386 S (2016–2017), ble det 8. juni 2017 med knappst mulig flertall vedtatt å bruke tvang ved sammenslåing av 31 kommuner til 9 nye storkommuner.

Forslagsstillerne viser til at forutsetningen var at kommunereformen skulle bygge på frivillighet og lokale prosesser.

Forslagsstillerne viser til at partiene bak stortingsflertallet om tvangssammenslåing av kommuner ikke har flertall i Stortinget i perioden 2017–2021.

Det vises for øvrig til dokumentet for nærmere beskrivelse av forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 19. oktober 2017 til Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved statsråd Jan Tore Sanner bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 3. november 2017. Komiteen avholdt åpen høring i saken 7. november 2017.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Stein Erik Lauvås, Siri Gåsemyr Staalesen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Norunn Tveiten Benestad, Kristin Ørmen Johnsen, Mari Holm Lønseth og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Jon Engen-Helgheim og Kari Kjønnaas Kjos, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Willfred Nordlund, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen,

fra Venstre, Ketil Kjenseth, og fra Kristelig Folkeparti, Torhild Bransdal, viser til representantforslaget.

Komiteen viser til at komiteen gjennomførte høring i denne sak 7. november. Her stilte Bindal kommune, Sørums kommuner, Ås kommune, Forsand kommune og NHO.

Komiteen viser til at kommunereformen har satt kommunesammenslåing og kommunenes framtidige utfordringer på dagsorden i alle landets kommunestyrever.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at kommunereformen er basert på gode lokale prosesser, der kommunene har gjort gjensidige vedtak om å slå seg sammen.

Flertallet viser videre til at et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre i Innst. 300 S (2013–2014) uttrykte at unntak fra frivillighetslinjen kunne være aktuelt i helt spesielle tilfeller, der enkeltkommuner ikke måtte kunne stanse endringer som var hensiktsmessige ut fra regionale hensyn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er positive til lokale initiativ til kommunesammenslåinger og støtter frivillige sammenslåinger. Disse medlemmer viser for øvrig til de respektive partiers merknader i Innst. 386 S (2016–2017).

Disse medlemmer viser til Innst. 386 S (2016–2017) hvor det i merknader fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti heter at disse partiene mener frivillighet gir best resultat og at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti derfor ikke støtter tvangssammenslåinger av kommuner. Dette bryter med prinsippet og utgangspunktet for reformen, nemlig at den skal bygge på frivillighet. Disse medlemmer viser videre til at Kristelig Folkeparti i komitéinnstillingen sier at:

«... Kristelig Folkeparti hele tiden har vært for en kommunereform. Kristelig Folkeparti har valgt å basere seg på frivillighetsprinsippet og støtter ingen av vedtakene som medfører sammenslåinger mot kommunestyrets vilje.»

Disse medlemmer konstaterer at Stortinget etter valget 2017 er sammensatt slik at de partiene som motsatte seg forslag om tvangssammenslåing av kommuner nå er i flertall. Dersom de samme partiene opprettholder sine standpunkt fra 8. juni 2017 ved behandlingen av regjeringens forslag til endringer i kommunestrukturen, er det et flertall på Stortinget som støtter at

tvangssammenslåtte kommuner gis anledning til å få vedtakene opphevet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, peker på at unntakene fra frivillighetsprinsippet omfatter 11 av 121 kommuner. Disse inngår i ni sammenslåinger med i alt 31 kommuner som skal bli nye storkommuner. I tillegg ble Tysfjord kommune vedtatt delt og slått sammen med henholdsvis Hamarøy og Narvik/Ballangen. Noen av disse er kommuner som likevel i enkelte tilfeller har fattet positive vedtak til kommunesammenslåing i andre sammenhenger. De resterende 20 kommunene som inngår i sammenslåingen har tidligere fattet positive vedtak.

Flertallet viser til at premissene som flertallet på Stortinget var enige om ved behandling av kommunereformen, jf. Prop. 96 S (2016–2017), ble fulgt da Stortinget vedtok disse sammenslåingene i Innst. 386 S (2016–2017), den 8. juni 2017.

Dette premisset var at sammenslåing som hovedregel skal baseres på frivillighet, men at det kunne gjøres unntak fra dette i enkelte tilfeller.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at da Stortinget behandlet kommunesammenslåingene 8. juni 2017 stemte partiet mot sammenslåinger som ikke baserte seg på gjensidig positive kommunestyrevedtak i de berørte kommunene. Dette medlem vil likevel hevde at dette er en type sak som på generelt grunnlag ikke egner seg for reversering. Kristelig Folkeparti gikk dermed ikke til valg på reversering. I valgkampen uttalte Kristelig Folkeparti likevel at dersom det skulle framkomme særlige forhold som gjør at enkelttilfeller er riktig å se på på nytt, skulle partiet selvsagt gjøre det.

Dette medlem vil fremheve to sammenslåinger som det er grunn til å se på på nytt. Det er Bindal/Leka/Vikna/Nærøy og Forsand/Sandnes. Både i Bindal og på Leka er det motstand mot sammenslåingen, og disse kommunene blokkerer ikke for at Nærøy og Vikna kan slå seg sammen. Sammenslåingen medfører dessuten at Bindal skifter fylkestilhørighet. Bindal var ikke anbefalt sammenslått av Fylkesmannen. Leka er den eneste av de ti øykommunene som er tvangssammenslått, og kvalifiserer åpenbart til inntektssystemets definisjon på «ufrivillig liten kommune».

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Leka kommune, Bindal kommune, Vikna kommune og Nærøy kommune slås ikke sammen fra 1. januar 2020, jf. vedtak 828 av 8. juni 2017.

Fylkesgrensen mellom Trøndelag og Nordland justeres ikke.

Vikna kommune og Nærøy kommune slås sammen fra 1. januar 2020.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre støtter subsidiært Kristelig Folkepartis forslag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Leka kommune, Bindal kommune, Vikna kommune og Nærøy kommune slås ikke sammen fra 1. januar 2020, jf. vedtak 828 av 8. juni 2017.

Fylkesgrensen mellom Trøndelag og Nordland justeres ikke.

Vikna kommune og Nærøy kommune slås sammen fra 1. januar 2020 under forutsetning av at begge kommuner fatter positive vedtak om sammenslåing innen 1. mars 2018. Det forutsettes at kommunene beholder incentiver og midler som er tiltenkt Vikna og Nærøy ved sammenslåing.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at Leka og Bindal ikke lenger vil være berettiget til tilskudd som følger av sammenslåingen og at disse midlene derfor i utgangspunktet skal betales tilbake. Flertallet ber derfor departementet vurdere tilbakebetaling av midler. Flertallet mener det er rimelig at Vikna og Nærøy får beholde noe mer enn en forholdsmessig andel av tilskuddene, da de økonomiske forutsetningene for sammenslåingen er endret som følge av reverseringen. Departementet bes å vurdere dette nærmere, og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener dette ikke gjelder for utgifter som allerede er påløpt i sammenslåingsprosessen.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil også fremheve Forsand/Sandnes-sammenslåingen, som Kristelig Folkeparti stemte mot da Stortinget behandlet sammenslåingsvedtaket 8. juni 2017. Denne sammenslåingen kan ikke kalles en tvangssammenslåing, da det på det tidspunkt Stortinget gjorde sitt vedtak, forelå gjensidig positive kommunestyrevedtak. Imidlertid er det grunn til å hevde at det er en uhensiktsmessig sammenslåing. Det har også vært reist en rekke spørsmål ved behandlingen av saken i Forsand kommunestyre, som har ført til en lokalpolitisk uheldig atmosfære, som danner et dårlig grunnlag for å skape en ny kommune. Dette medlem viser særlig til at saken ble nektet behandlet i kommunestyremøte i juni, en beslutning som senere er kjent ugyldig av Fylkesmannen.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at i Stortingets høring 7. november 2017 definerte representanten for flertallet i Forsand kommunestyre Forsand som tvangssammenslått med Sandnes. Dette ble begrunnet med at fylkesmannen i Rogaland har fastslått at ordføreren i Forsand ikke handlet i samsvar med kommuneloven da han avviste at saken ble tatt opp til formell behandling i kommunestyrets møte 6. juni. Disse medlemmer viser til at Forsand kommune 25. oktober 2017 vedtok å søke samarbeid med Strand kommune. Strand kommunestyre gjorde 8. november 2017 vedtak om at kommunen ønsker å slå seg sammen med Forsand.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen informere kommunene Sandnes og Forsand om at Stortinget vil vurdere vedtaket om sammenslåing på nytt, og at de av disse kommunene som ønsker sammenslåingsvedtaket omgjort, må gi dette til kjenne formelt snarest mulig. Dersom noen av de to kommunene gir dette til kjenne, ber Stortinget regjeringen snarest mulig fremme en sak for Stortinget om omgjøring av sammenslåingsvedtaket. Om mulig bør det i samme sak klargjøres om det er grunnlag for frivillig sammenslåing med andre kommuner i dette området.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det under behandlingen våren 2017 ble klart at for kommunene Forsand og Sandnes var det svært turbulent og uavklart helt inn i tidspunktet for stortingsbehandlingen. Derfor foreslo Sosialistisk Venstreparti at Stortinget skulle utsette denne beslutningen og heller komme tilbake til den når situasjonen var mer avklart. Dette medlem kan konstatere at det ville vært en langt bedre løsning enn å tvinge gjennom kommunesammenslåing der og da. Dette medlem viser til høringen og mener Stortinget bør åpne for å la kommuner som ikke ønsker den løsningen som ble tvunget fram, få bestå som egen kommune og selv inngå i frivillige sammenslåinger. Dette medlem vil stille seg positiv til å behandle slike saker raskt.

Komiteen viser til at verken Forsand eller Ås kommune inngår formelt blant de kommuner som representantforslaget omhandler. Ås kommune anmodet Stortinget i høringen om å stoppe en pågående utgreiing om konsekvenser for endring av kommunegrenser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Innst. 386 S (2016–2017) om

flertallsmerknad angående grenseregulering i Ås kommune, der det stod følgende:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, ... mener derfor at en slik grensejustering som er skissert for Ås kommune, ikke bør gjennomføres, og at før eventuelt vedtak fattes, må kommunestyret og befolkningen høres, og ved konflikt bør saken behandles i Stortinget.»

Disse medlemmer viser til at Sørums i høringen i Stortinget fastslo at sammenslåingen er et resultat av tvangssammenslåing av tre kommuner, Skedsmo, Fet og Sørums, som alle har kommunestyrevedtak om å gå i mot sammenslåingen og hvor alle har gjennomført folkeavstemninger som resulterte i nei-flertall.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at både Bindal og Sørums kommuner i høringen understreket at de ikke er såkalt inneklemt kommuner som vil kunne stanse endringer som er hensiktsmessige ut fra regionale hensyn.

I Bindals tilfelle ligger kommunen i et annet fylke enn de tre andre sammenslåtte kommunene som grenser til, men ikke splitter, eventuell sammenslåing av Nærøy og Vikna. Det samme gjelder Leka kommune som også har motsatt seg sammenslåing.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at de aller fleste kommuner er godt i gang med å forberede for nye kommuner. Sammenslåing av kommuner er en stor omstillingsprosess, og involverer svært mange. En eventuell omgjøring av Stortingets vedtak av 8. juni 2017 vil kunne få svært uheldige konsekvenser for de involverte parter, innbyggere og andre aktører. I reformen vil det bli utbetalt over 1,4 mrd. kroner i engangskostnader. De nye kommunene vil også motta over 800 mill. kroner i reformstøtte. I tillegg mottar kommuner som omfattes av reformen en rekke andre økonomiske tilskudd. Nye tilbud er etablert eller planlagt, nye medarbeidere er ansatt og et stort omstillingsarbeid pågår. En reversering av reformen vil skape svært uheldige konsekvenser for de involverte kommuner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det i mange kommuner blir frivillige kommunesammenslåinger etter gode lokale prosesser. Disse medlemmer støtter frivillige sammenslåinger der det er fattet gjensidig vedtak lokalt. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Innst. 386 S (2016–2017) åpnet for at tvangssammenslåtte kommuner kan søke om å få omgjort tvangsvedtak. I samme

innstilling påpekte de samme partiene at de vil støtte frivillige sammenslåinger som er vedtatt og igangsatt.

Disse medlemmer viser til at kommunereformen skal gjennomføres fra 1. januar 2020. Det betyr at det er mer enn to år til Stortingets vedtak skal effektueres og at oppheving av vedtakene ikke vil skape store utfordringer for kommunene.

Disse medlemmer mener det er beklagelig at regjeringen med stortingsflertallets støtte har innført økonomiske insitamenter for å stimulere til sammenslåingsvedtak i kommuner som ellers har vært skeptiske. Ved siden av dekning av engangskostnader og reformstøtte, som er de ordinære formene for å bidra til å dekke de omfattende kostnadene ved gjennomføring av kommunesammenslåinger, er det lagt inn flere andre tilskuddsformer. Sammenslåtte kommuner beholder basistilskudd og småkommunetilskudd på 2016-nivå. Disse tilskuddene ble lagt om og er sterkt redusert fra 2017 for de øvrige kommunene. Videre er det innført et regionsentertilskudd til kommuner med over om lag 8 000 innbyggere. Disse tilskuddene tas fra innbyggertilskuddet, noe som fører til at de øvrige kommunene får mindre.

Disse medlemmer viser til at regionsentertilskuddet blir avkortet mot inntektsgarantiordningen noe som medfører at flere kommuner i realiteten mottar et lavere tilskudd enn forespeilet av regjeringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, ønsker å opprettholde den norske tradisjonen med sterke velferdskommuner med stort og reelt lokalt selvstyre. Dette forutsetter endringer i kommunestrukturen også fremover. Flertallet mener det er viktig og riktig å føre en politikk med insentiver for å nå denne målsettingen. I Kommuneproposisjonen 2019 (våren 2018) vil regjeringen komme nærmere tilbake til hvordan det videre arbeidet med endringer i kommunestrukturen kan legges opp.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at norske kommuner har ansvaret for sentrale velferdsoppgaver som for eksempel barnehage, skole, helsetjenester, eldreomsorg og barnevern. Kommunene har i tillegg en viktig rolle som samfunnsutvikler og demokratisk arena.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at disse partier hvert eneste år i forrige stortingsperiode prioriterte mer penger til kommunene enn regjeringen og stortingsflertallet. Dette ville satt kommunene bedre i stand til å utføre sine oppgaver innenfor de nevnte områdene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine kommuneopplegg de fire foregående år med økninger i kommuneøkonomien med mellom 5 og 6 mrd. kroner hvert år og at det ville gitt kommunene langt bedre mulighet til å fylle sine oppgaver uansett størrelse. Videre vises det til at Sosialistisk Venstreparti har vært mot de endringene i kommunenes inntektssystem som regjeringen har gjennomført og som vanskeliggjør likeverdige tjenester i små kommuner.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at Stortinget i 2016 vedtok endringer i kommunens inntektssystem som legger til rette for at det kan tilbys likeverdige tjenester i hele landet. Elementer i inntektssystemet som tidligere har forhindret kommunereform, ble endret slik at systemet nå virker mer nøytralt. Disse medlemmer legger til grunn at inntektssystemet fortsatt skal sikre et likeverdig tjenestetilbud i hele landet, og ikke virke slik at det forhindrer kommunereform.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen underveis i prosessen med kommunereform gjennomførte endringer i det kommunale inntektssystemet. Dette gjorde regjeringen til tross for sterke advarsler fra flere partier på Stortinget og det endte opp med at et knapt flertall sto bak regjeringens endringer. Disse medlemmer viser til at disse partier var kritiske til at regjeringen endret spillereglene underveis i prosessen. Endringene har ført til et mer komplisert inntektssystem der regjeringen har måttet innføre egne ordninger for kommuner som kommer dårlig ut av regjeringens endringer. Disse medlemmers utgangspunkt er at vi skal ha et inntektssystem som sikrer et likeverdig tjenestetilbud i hele landet.

Disse medlemmer viser til at inntektssystemet for kommunene skal bidra til at det kan gis likeverdige tjenester og likeverdige utviklingsmuligheter til både små og store kommuner og uavhengig av geografisk beliggenhet. Regjeringen fikk ved behandlingen av kommuneproposisjonen støtte til en omlegging hvor man gikk bort fra tidligere vedtatte objektive kriterier for fordeling av inntektene. Inntektssystemet er ikke lenger nøytralt når det gjelder kommunestruktur, men er endret for å fremme kommunesammenslåinger uavhengig av hvordan dette vurderes av innbyggerne og lokalpolitikkerne.

Disse medlemmer mener det er svært uheldig at regjeringen disponerer skjønnsmidlene til å kompensere for uønskede utslag av inntektssystemet for sammenslåtte kommuner, og ikke til å ivareta forutset-

ningen om å gi innbyggerne likeverdige tjenester i kommunene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at gode og frivillige prosesser skal være utgangspunkt for endringer av kommunestrukturen. Eventuelle kommunesammenslåinger i perioden 2017–2021 skal utelukke bygge på frivillighet.»

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at inntektssystemet for kommunene skal sikre likeverdige muligheter til å utvikle velferdstjenester til innbyggerne og ikke brukes som element i videreføring av kommunereformen.»

Komiteens medlem fra Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at gode og frivillige prosesser skal være utgangspunkt for nye endringer av kommunestrukturen og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til insentiver for hvordan fylkene også kan bidra til gode, lokale prosesser i arbeidet med hensiktsmessige endringer i kommunestrukturen.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Spydeberg, Eidsberg, Hobøl, Askim og Trøgstad dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Mandal, Marnardal og Lindesnes dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Kristiansand, Søgne og Songdalen dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Haram, Ålesund, Skodje, Sandøy og Ørskog dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Sogndal, Balestrand

og Leikanger dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Bjugn og Ørland dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Lenvik, Torsken, Berg og Tranøy dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om opphevingen av delingen av Tysfjord dersom kommunen ber om det innen 1. mars 2018.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ikke videreføre arbeid med grenseendring mellom Ski og Ås ut fra de klare vedtak som er gjort i saken fra Ås kommune.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Med bakgrunn i Sørums kommunes vedtak 25.10.2017, ber Stortinget regjeringen legge fram forslag om at sammenslåingen av kommunene Sørums, Fet og Skedsmo oppheves.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Leka kommune, Bindal kommune, Vikna kommune og Nærøy kommune slås ikke sammen fra 1. januar 2020, jf. vedtak 828 av 8. juni 2017.

Fylkesgrensen mellom Trøndelag og Nordland justeres ikke.

Vikna kommune og Nærøy kommune slås sammen fra 1. januar 2020 under forutsetning av at begge kommuner fatter positive vedtak om sammenslåing innen 1. mars 2018. Det forutsettes at kommunene beholder insentiver og midler som er tiltenkt Vikna og Nærøy ved sammenslåing.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Spydeberg, Eidsberg, Hobøl, Askim og Trøgstad dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Mandal, Marnardal og Lindesnes dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Kristiansand, Søgne og Songdalen dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Haram, Ålesund, Skodje, Sandøy og Ørskog dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Sogndal, Balestrand og Leikanger dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Bjugn og Ørland dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om oppheving av sammenslåingen av Lenvik, Torsken, Berg og Tranøy dersom en av kommunene ber om det innen 1. mars 2018.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om opphevingen av delingen av Tysfjord dersom kommunen ber om det innen 1. mars 2018.

Forslag 10

Med bakgrunn i Sørums kommunes vedtak 25.10.2017, ber Stortinget regjeringen om å legge fram forslag om at sammenslåingen av kommunene Sørums, Fet og Skedsmo oppheves.

Forslag fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti:

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen informere kommunene Sandnes og Forsand om at Stortinget vil vurdere vedtaket om sammenslåing på nytt, og at de av disse kommunene som ønsker sammenslåingsvedtaket omgjort, må gi dette til kjenne formelt snarest mulig. Dersom noen av de to kommunene gir dette til kjenne, ber Stortinget

regjeringen snarest mulig fremme en sak for Stortinget om omgjøring av sammenslåingsvedtaket. Om mulig bør det i samme sak klargjøres om det er grunnlag for frivillig sammenslåing med andre kommuner i dette området.

Forslag fra Venstre:

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at gode og frivillige prosesser skal være utgangspunkt for nye endringer av kommunestrukturen og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til insentiver for hvordan fylkene også kan bidra til gode, lokale prosesser i arbeidet med hensiktsmessige endringer i kommunestrukturen.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 13

Leka kommune, Bindal kommune, Vikna kommune og Nærøy kommune slås ikke sammen fra 1. januar 2020, jf. vedtak 828 av 8. juni 2017.

Fylkesgrensen mellom Trøndelag og Nordland justeres ikke.

Vikna kommune og Nærøy kommune slås sammen fra 1. januar 2020.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I og II fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding III fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding IV fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at gode og frivillige prosesser skal være utgangspunkt for endringer av kommunestrukturen. Eventuelle kommunesammenslåinger i perioden 2017–2021 skal utelukkende bygge på frivillighet.

II

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at inntektssystemet for kommunene skal sikre likeverdige muligheter til å utvikle velferdstjenester til innbyggerne og ikke brukes som element i videreføring av kommunereformen.

III

Stortinget ber regjeringen ikke videreføre arbeid med grenseendring mellom Ski og Ås ut fra de klare vedtak som er gjort i saken fra Ås kommune.

IV

Dokument 8:2 (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni, Sigbjørn Gjelsvik, Jenny Klinge, Liv Signe Navarsete, Willfred Nordlund, Siv Mossleth, Sandra Borch og Ole André Myhrvold om anledning til omgjøring av vedtak om tvangssammenslåing av kommuner – punkt 3-4 vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 30. november 2017

Karin Andersen

leder

Ove Trellevik

ordfører

Vedlegg

Brev fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet v/statsråd Jan Tore Sanner til Stortingets president v/ekspedisjonskontoret, datert 3. november 2017

Dokument 8:2, 4, 5, 6, 13, 38, 39 og 40 S (2017–2018) - Representantforslag om kommune- og fylkessammenslåinger

Jeg viser til henvendelsen fra Kommunal- og forvaltningskomiteen, hvor det bes om min vurdering av flere representantforslag om kommune- og fylkessammenslåinger.

Jeg gir under en samlet vurdering av forslagene.

Representantforslag om kommunesammenslåing – Dokument 8:2 (2017–2018)

Dokument 8:2 foreslår at eventuelle kommunesammenslåinger i inneværende stortingsperiode utelukkende skal bygge på frivillighet. Videre foreslås det at kommuner som inngikk i vedtakene om sammenslåing på tvers av lokale vedtak, får anledning til å omgjøre vedtakene. Videre bes det om at inntektssystemet for kommunene skal sikre likeverdige muligheter til å utvikle velferdstjenester til innbyggerne.

Ved behandlingen av Kommuneproposisjonen 2015 (Prop. 95 S (2013–2014)), hvor regjeringen presenterte opplegget for kommunereformen, sluttet et bredt flertall på Stortinget seg til at det var behov for endringer i kommunestrukturen, jf. Innst. 300 S (2013–2014). Fra jeg inviterte kommunene til å starte nabopraten sommeren 2014, har det vært lagt ned et omfattende arbeid i kommunene landet rundt. Da Stortinget 8. juni 2017 behandlet proposisjonen om endringer i kommunestrukturen, Prop. 96 S (2016–2017), fulgte stortingsflertallet opp og vedtok sammenslåing av 111 kommuner til 43 nye kommuner.

Kommunereformen er basert på gode lokale prosesser, der kommuner har funnet sammen og gjort gjensidige vedtak om å slå seg sammen. I Innst. 300 S (2013–2014) uttrykte et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti at unntak fra frivillighetslinjen kunne være aktuelt i helt spesielle tilfeller der enkeltkommuner kunne stanse endringer som var hensiktsmessige ut fra regionale hensyn. 11 kommuner med vedtak om å stå alene, ble vedtatt sammenslått av et stortingsflertall bestående av regjeringspartiene og Venstre. Disse sammenslåingene er alle godt begrunnet i regjeringens forslag i Prop. 96 S (2016–17). I alle disse kommunene inngår det også kommuner har som har ønsket sammenslåing.

Premissene som et flertall ble enige om ved behandlingen av rammene for kommunereformen, ble fulgt da Stortinget behandlet forslagene nevnt over. Stortinget viste med dette at det er Stortinget som har

det overordnede ansvaret for at landet har en hensiktsmessig forvaltningsstruktur.

Sammenslåing av to eller flere kommuner er en stor omstillingsprosess som involverer mange aktører og ikke minst ansatte. En eventuell omgjøring av Stortingets vedtak vil ha store konsekvenser for ansatte, innbyggere og næringslivet i de berørte kommunene.

Kommunene er godt i gang med å forberede nye kommuner, og det å skape usikkerhet rundt igangsatte prosesser er særdeles uheldig. Nye tiltak og tjenestetilbud er etablert eller planlagt, medarbeidere er ansatt og det pågår et omfattende omstillingsarbeid. Videre er bl.a. engangsstøtten til kommunene utbetalt og nye kommune- og fylkesnumre er fastsatt.

En reversering vil også ha store økonomiske konsekvenser for alle de involverte kommunene, og skape stor uforutsigbarhet. Kommunene trenger nå ro i arbeidet med å bygge nye kommuner som skal stå klare innen 1. januar 2020.

Med kommunereformen har regjeringen og Stortinget lagt et grunnlag for å videreføre en tradisjon med sterke velferdskommuner, hvor kommunene har stort ansvar og stort handlingsrom for å finne gode løsninger tilpasset sine innbyggere. Vi har fortsatt en heterogen kommunestruktur, og mange kommuner vil ha betydelige utfordringer med å sikre god tjenestekvalitet og en bærekraftig samfunnsutvikling i årene fremover.

Regjeringspartiene er derfor, sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti gjennom avtalen om kommunereformen, enige om at arbeidet med kommunesammenslåinger må fortsette. Alternativet til å fortsette reformarbeidet vil være sterkere sentralisering og mer statlig detaljstyring.

Regjeringen vil i kommuneproposisjonen for 2019 foreslå ordninger og virkemidler som kan stimulere det videre arbeidet med kommunereform. Stortingets vurderinger vil være førende for det videre arbeidet med reformen.

Inntektssystemet for kommunene legger til rette for at kommunene kan tilby sine innbyggere likeverdige tjenester. Endringene i inntektssystemet i 2017 gjør at systemet nå er mer nøytralt når det gjelder kommunesammenslåinger enn tidligere, ved at en større del fordeles per innbygger og mindre fordeles per kommune.

Representantforslag om fylkessammenslåinger – Dokument 8:4, 5, 6, 13, 38, 39, 40 S (2017–2018)

Dokument 8:4 foreslår å omgjøre samtlige vedtak om sammenslåing, utenom sammenslåingen av Aust- og Vest-Agder. Representantforslagene i Dokument 8:5,

6, 13, 38 og 40 omhandler forslag om å oppheve vedtak om enkelte sammenslåinger. Dokument 8:39 foreslår en mekanisme der fylkeskommuner som ønsker det, kan få reversert sammenslåingen.

Stortingets flertall har slått fast at vi skal videreføre et folkevalgt nivå mellom stat og kommune. 8. juni vedtok Stortinget en ny inndeling med 11 fylker inkludert Oslo. Vedtakene i Stortinget er forankret i en skriftlig avtale mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Denne avtalen omfatter også ny inndeling.

Jeg går ikke inn på den enkelte sammenslåing, da disse er godt begrunnet i regjeringens forslag i Prop. 84 S (2016–2017) og i Prop. 128 S (2016–2017). Jeg mener også det er viktig at vi ser på helheten i de vedtatte sammenslåingene og den nye fylkesstrukturen dette vil gi. Tar man enkelt sammenslåinger ut av regionreformen, endrer det forutsetningene for blant annet overføring av oppgaver og arbeidet med å tilpasse statlige strukturer til de nye regionene.

Vi har hatt en politisk debatt om dagens fylkeskommuner gjennom flere tiår. Grensene for dagens fylkeskommuner har vært nærmest uforandret siden de ble trukket opp på midten av 1800-tallet. I dag har vi et helt annet samfunn med helt andre utfordringer enn vi hadde på den tiden. Det har vært gjort flere forsøk på å få til endringer i fylkesstrukturen, uten at disse har lyktes.

Nå har et flertall på Stortinget kommet fram til en fornuftig løsning, der vi får færre og sterkere fylkeskommuner. Gjennom regionreformen får fylkeskommunene styrket kapasitet og kompetanse til å løse dagens og framtidige oppgaver. Den nye strukturen legger til rette for en mer helhetlig samfunnsutvikling, der fylkeskommunene får en fornyet kraft til å utvikle både distriktsområdene og områdene i og rundt de store byene.

Dagens fylkeskommuner har både ulik geografisk størrelse og ulikt innbyggertall. Finnmark med det største arealet, har den minste befolkningen med vel 75 000 innbyggerne. Gjennom sammenslåingene av fylkeskommunene får vi en jevnere fordeling av innbyggere mellom fylkene. Ikke minst er heving av minstestørrelsen viktig for å kunne tilføre dette nivået nye oppgaver. Etter reformen får fylkeskommunene Troms/Finnmark, Nordland, Møre og Romsdal samt Aust-/Vest-Agder, mellom 240 000 og 300 000 innbyggere. Vestfold/Telemark, Trøndelag, Hedmark/Oppland, og Rogaland får mellom 380 000 og 470 000 innbyggere, Oslo og Hordaland/Sogn og Fjordane blir relativt jevnstore med mellom 630 000 og 625 000 innbyggere. Østfold/Akershus/Buskerud blir størst med i underkant av 1,2 millioner innbyggere.

Større og færre fylkeskommuner vil innebære reduserte utgifter til administrasjon. I Prop 84. S (2016–2017) ble de administrative innsparingene forsiktig beregnet til 340 mill. kroner (2015-tall). Fylkeskommunene uten-

om Oslo brukte om lag 3 milliarder kroner totalt til formålet i 2015. De innsparte ressursene kan brukes til å styrke tjenestetilbudet til innbyggerne.

Fylkeskommunene vil fra 1. januar 2020 få nye oppgaver, som vil styrke fylkeskommunenes rolle som samfunnsutviklere. Ved behandlingen av regionreformen sluttet Stortinget seg til at en rekke oppgaver skal utredes og overføres til de nye fylkeskommunene. Dette er oppgaver blant annet innen samferdsel, kompetanse og utdanning og næringspolitikk.

I tillegg fremmet Stortinget anmodningsvedtak om økt fylkeskommunalt ansvar på flere områder som regjeringen nå følger opp. Regjeringen har også satt ned et ekspertutvalg som skal vurdere ytterligere nye oppgaver til fylkeskommunene. Utvalget skal foreslå oppgaver som kan styrke fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle, gi en mer brukervennlig forvaltning, bedre offentlig ressursbruk og bedre tjenester for innbyggere og næringsliv. Utvalget tar utgangspunkt i den nye fylkesstrukturen når de nå vurderer nye oppgaver og myndighet til fylkeskommunene.

Når fylkesgrensene nå endres, vil regjeringen også se på de statlige regionenes inndeling, med sikte på å få bedre harmonisering. Fra 1. januar 2019 vil fylkesmannsembetene slås sammen for å tilpasses grensene til de nye fylkeskommunene.

